

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קמא

ערש"ק פרשת מטות-מסעי ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת מטות–מסעי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קמא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש דצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי ביין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבאר הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור הא שסיפור פטירת אהרן הכתוב בפרשתנו הוא ביתר פירוט מן הנאמר במקומו; ביאור מה שכתבה התורה זמן פטירת אהרן, הגם שבכללות אין דרכה בכך.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ח' ע' 198, חלק י"ח ע' 411, שיחת ש"פ מטו"מ תנש"א)

יינה של תורה

ביאור בהרמז אודות בין המצרים בפסוק "מקל שקד אני רואה" – השייכות ד"שקד" ו"מקל" דוקא לענין בין המצרים; ביאור נפלא בשייכות ענין זה לתוכן פרי' מטות.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לג עמ' 194 ואילך)

חידושי סוגיות

יביא מה שביארו האחרונים בכמה פנים הא דלא הותר לגולה לצאת מעיר מקלטו אף במקום פקו"נ, ויקשה דבפקו"נ ליתא לכאור' שום צד לאסור מכל דיני תורה, והותר אף במקום ספק / ידייק בדברי הרמב"ם ולשונותיו, ויסיק בדבריו רמז דהיוצא ממקלטו הוא בגדר "גברא קטילא" / עפ"ז מיישב שפיר דוודאי לא נאמר בו דין הצלת נפשות, דא"א שיחול עליו כיוון שביציאתו "גברא קטילא" הוא.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לח עמ' 127 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש נ"ע – ההכרח בלימוד החסידות וסדר הלימוד הרצוי בזה.

(אגרות קודש חלק י עמ' שפב)

מקרא אני דורש

הרמז בכתיבת זמן פטירת אהרן בתורה

ביאור הא שסיפור פטירת אהרן הכתוב בפרשתנו הוא ביתר פירוט מן הנאמר במקומו; ביאור מה שכתבה התורה זמן פטירת אהרן, הגם שבכללות אין דרכה בכך

א. בתוך פרשת המסעות, מספרת התורה (מסעי לג, לז) "ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום". וממשיכה: "ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה', וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש. ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במתו בהר ההר".

ולכאורה צריך ביאור – הרי כבר בפרשת חוקת סיפרה התורה על מות אהרן, ולמה חזרה על כך שוב בפרשתנו? ובעיקר קשה, שדוקא כאן – כאשר מיתת אהרן מוזכרת לכאורה שלא במקומה – אומרת התורה כמה פרטים שלא נזכרו כלל בפרשת חוקת: א) אופן הסתלקותו: "על פי ה' – שמת בנשיקה" (רש"י). ב) זמן ההסתלקות: "בחדש החמישי באחד לחדש". ג) שנות חייו של אהרן: "ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במותו".

ויש לבאר על דרך הרמז:

הזמן שקוראים בתורה פרשת מסעי הוא תמיד בסמיכות לראש חודש מנחם אב. ולכן כתבה התורה את זמן מיתת אהרן, בראש חודש מנחם אב – וכן עוד ענינים עיקריים בענין זה – דוקא בפרשת מסעי הנקראת בסמיכות לזמן הסתלקותו.

לקראת שבת

ועוד יש להוסיף רמז בדבר:

ידוע המבואר בספרים שמיתת צדיקים יש בה ענין של עליה. וכיון שאהרן הוא משלושת הרועים של ישראל (תענית ט, א) – הרי הסתלקותו יש בה ענין של "מסע" ועליה בשביל כל ישראל, שהרי כאשר הראש "נוסע" ועולה – "נוסע" עמו כל הגוף; ולכן היא שייכת במיוחד לפרשת "מסעי", העוסקת במסעות בני ישראל.

ב. והנה, מלבד הרמז שבדבר, הרי גם עצם הענין – זה שהתורה שבכתב מפרשת את יום ההסתלקות, הוא חידוש שלא מצינו דוגמתו בכל התורה כולה: לא מצינו שהתורה תפרש יום הסתלקותו של משה רבינו, מרים אחותם, אברהם יצחק ויעקב וכו'.

ומסתבר לומר, שהתורה פירשה את זמן ההסתלקות כיון שזמן זה יש לו שייכות בתוכן ענינו – לענין זה של מיתת אהרן.

ויש לבאר:

הנה במיתת אהרן מצינו דבר מיוחד: "ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל". ולא רק הזכרים, אלא "האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו" (חוקת כא, כט ובפרש"י).

ויש לקשר ענין זה עם ענני הכבוד שהיו בזכות אהרן – שלכן לאחר מיתתו "נסתלקו ענני הכבוד" (פרש"י פרשתנו לג, מ):

המעלה המיוחדת של ענני הכבוד, לגבי המן והמים שניתנו לכל העדה בזכות משה ומרים היא – שהמן ניתן במדידה והגבלה, "עומר לגלגולת"; המים, עם היות שלא היו במדידה והגבלה, מכל מקום הרי הם באים באופן של התחלקות לכל אחד בפני עצמו; ואילו בענני הכבוד מודגשת אחדותם של ישראל, שהעננים הקיפו את כל בני ישראל בשוה.

וזהו גם תוכן הענין של "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" – מצד הדגשת נקודת האחדות של כל בני ישראל שלמעלה מהתחלקות.

ולכן זמן מיתתו הוא דוקא "באחד לחדש" – זמן שקשור ושייך לדרגת האחדות שלמעלה מהתחלקות, כמודגש בענינו של ראש חודש, יום אחד שלמעלה מהתחלקות, ולכן כולל את כל ימי החודש.

ג. וענין זה של אחדות ישראל שעל ידי אהרן, שייך בפרט ל"חדש החמישי" – חודש מנחם אב, שבו היה חורבן הבית:

ידוע שהסיבה לחורבן בית המקדש היה החטא של שנאת חינם (יומא ט, ב) – והתיקון לזה

לקראת שבת

הוא על ידי הנהגה בדרכו של אהרן, אהבה ואחדות, שעל ידי זה מביאים את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהפכו ימים אלה לששון ולשמחה, ו"משה ואהרן עמהם" (יומא ה, ב. תוד"ה אחד – פסחים קיד, ב).

יינה של תורה

"שקד" ו"מקל" בבין-המצרים ובפרשתנו

ביאור בהרמז אודות בין המצרים בפסוק "מקל שקד אני רואה" – השייכות ד"שקד" ו"מקל" דוקא לענין בין המצרים; ביאור נפלא בשייכות ענין זה לתוכן פר' מטות

א. ארז"ל (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. הובא ברש"י ירמ"א, א, יב) שימי בין המצרים נרמזו במש"נ בנבואת ירמ" (א, יא) (אודות חורבן בית ראשון וגלות בבל) "מקל שקד אני רואה" – השקד הזה . . משעת חניטתו עד גמר בישולו עשרים ואחד יום כמנין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית".

בפשוט משמע, דזה שזמן גידול השקדים רומז לזמן בין המצרים, הוא רק מפני ששניהם שווים במספרם (כ"א). אבל ע"פ הידוע שכל עניני התורה הם בתכלית הדיוק, מסתבר לומר, שיש גם קשר תוכני פנימי ביניהם.

ויש לבאר זה ע"פ דברי המשנה (מעשרות פ"א מ"ד) שיש שני מיני שקדים – שקדים מרים ושקדים מתוקים, דשקדים מרים הם מתוקים בקטנותם ונעשים מרים בגדלותם, ובשקדים מתוקים הוא להיפך, שבקטנותם הם מרים ואח"כ בגמר בישולם נעשים מתוקים.

ומבאר בזה הגאון הרגצ'ובי (צפע"נ עה"ת מטות ע' ש), שעיקר שם "שקדים" הוא על "הגדולים המתוקים" (ואלה שבקטנותם הם מתוקים נק' "לוזים"). ונמצא, שתכונת ה"שקד" (ופעולת כ"א ימי בישול שלו) היא – להפוך ממר למתוק.

לקראת שבת

יא

וי"ל שמתעם זה נרמזו ימי בין המצרים ב"מקל שקד" – כי תוכן עבודת ימים אלו הוא לא רק לבטל את הענין השלילי ("מרירות") שבהם, אלא עוד זאת (וע"ד לשון הרמב"ם (סוף הל' תעניות) בנוגע לימי הצומות לעת"ל) – להפכם ל"ימים טובים וימי ששון ושמחה", שתמורת "מרירותם", יהפכו הימים ל"מתוקים" ושמחים.

ב. עפ"ז יש לבאר עוד פרט בנבואה זו:

הרמז על ימי בין המצרים שב"מקל שקד" הוא מתכונת המהירות בגידול הפרי, וא"כ צריך תוספת ביאור: מדוע היתה הנבואה ב"מקל שקד" (שראה "מטה מאילן שגדילים בו שקדים" (מצו"ד עה"פ), היינו שהמקל עצמו הי' "בלא עלים ובלא פרחים" (רד"ק)), ולא הראה לו ענף שיש עליו שקדים כו'?

וע"פ משנת"ל בתוכן ענין ה"שקד" יש לומר, שהטעם שראה מקל דוקא הוא משום שהרמז הנ"ל שבשקדים (הפיכת מר למתוק) שייך לענין המקל:

דהנה, מבואר בכ"מ בדרושי חסידות (בענין שני השמות שבהם נקראו ישראל – "שבטים" ו"מטות") ההפרש בין "שבט" ו"מטה", דבפשטות, "שבט" הוא ענף רך שיש בו עדיין לחלוות מיניקת האילן (ועאכו"כ כשעדיין מחובר לאילן), משא"כ "מטה" הוא ש(לאחר שנכרת מן האילן) כבר נתיכשה לחות יניקתו – אבל דוקא משו"ז הרי השבט נעשה קשה וחזק – מטה.

ובדרגות העבודה של האדם:

"שבט" מרמז על בני ישראל כשהם במצב של "חיבור למקורם", שבכללות הוא בזמן שביהמ"ק עומד על מכונו ובנ"י יושבים על אדמתם, ו"אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחות לפניך" – דאז נרגש בישראל החיבור למקורם; משא"כ "מטה" מורה על מצבם של בנ"י בגלות, שלא ניכר אז בגלוי חיבורם למקורם, ד"אותותינו לא ראינו" (שאינן ראיית אלקות וכו') ועד שיש העלמות והסתרים ומניעות ועיכובים על עבודתו ית'. אבל דוקא בעבודה זו מתגלה תוקפו של איש ישראל, שמתגבר על כל המניעות והעיכובים ולוחם עם המנגדים ומנצחם, עד שמגיע לשלימות העבודה, שמהפך את ה"מרירות" של הגלות ל"מתיקות" דגאולה.

ולפי"ז י"ל, שהרמז ב"מקל" שבנבואת ירמיה' הוא לה"תוקף" שבמקל (ע"ד "מטה") – כי כדי להפוך ממר למתוק (שזוהי תכונתם של שקדים כנ"ל) זקוקים לתוקפו של "מקל", כנ"ל.

ג. והנה ידועים דברי השל"ה (חלק תושב"כ ריש פרשתנו) ששלש הפרשיות מטות, מסעי ודברים "תמיד חלים בין המצרים כי הוא דבר בעתו" (ומבאר כמה פרטים בהשייכות דתוכן שלש פרשיות אלו לימי בין המצרים).

לקראת שבת

וע"פ הנ"ל יש כאן רמז גלוי לענין בין המצרים בשמה של הפרשה הראשונה (משלש פרשיות אלו) – שע"פ מנהג ישראל (שתורה הוא) נק' "מטות" (ע"ד "מקל (שקד)").

ויש לומר, שתוכן הנ"ל שב"מקל (שקד)" ו"מטה" – הכח והתוקף להפוך מצב בלתי רצוי לטוב – מרומז בפרטי פרשה זו (פרשת מטות), שיש בה שלשה ענינים: (א) פרשת נדרים, (ב) מלחמת מדין, (ג) הסיפור דבני גד ובני ראובן.

נדרים: ידוע הביאור (לקו"ת (לרבינו הוקן) מטות פד, סע"ב ואילך) במאמרי חז"ל בענין הנדרים – שנראים כסותרים זל"ז, שבמקום אחד אמרו (אבות פ"ג מ"ג) "נדרים סייג לפרישות" (היינו, שנדרים הם דבר רצוי), ואילו בירושלמי (נדרים פ"ט ה"א) איתא "לא דייך מה שאסרה לך תורה אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים" (דמשמע להיפך) –

שמדובר בהם בשתי דרגות שונות בעבודת האדם: בתחילת העבודה צ"ל זהירות יתירה שעניני העולם לא יורידו את האדם להיות שקוע בגשמיות וחומריות, ולכן צ"ל הפרישות מעניני העולם, ו"נדרים סייג לפרישות"; אבל לאחר שהאדם מתעלה בעבודתו, ומאיר בו אור הקדושה עד שביכולתו לברר ולזכך את גשמיות העולם ולהעלותה לקדושה, הרי אדרבה, עליו להתעסק בברור וזיכוך העולם.

ומזה מובן, שפרשת נדרים מכוונת בעיקר לאדם שהוא בתחלת (ואמצע) עבודתו שלכן זקוק לפרישות מן העולם.

אבל, תכליתם של הנדרים גופא היא – הפרת הנדר (ע"י האב והבעל), וכן התרת הנדר (ע"י החכם). והיינו, שהאב והבעל והחכם בכחם לפעול, שגם אדם כזה, שמצד עצמו, ומצבו – זקוק הוא לנדרים (להפרישו מעניני העולם), יוכל להעלות את עניני העולם לקדושה (והיינו מה שהם מבטלים את הנדר ומהפכים את ה'איסור' ל'היתר').

וזוהי השייכות בין פרשת נדרים ל"מטות" – כי תכליתם של נדרים, הפרתם, הוא ע"י נתינת ופעולת התוקף ("מטה") להפוך ב"מהירות" את חושך העולם לאור הקדושה.

מלחמת מדין: עיקר האריכות בפרשתנו אינה ע"ד המלחמה ונצחונם של בני ישראל, אלא ע"ד השלל והמלקוח של מדין (לא, ט ואילך), טהרתן והכשרתן של כלי מדין (שם, יט-כד ובפרש"י), וכן חלוקת השלל ותרומת המכס לה' ממנו (שם, כה ואילך).

והיינו, כי תכלית שלימות (העבודה ב) מלחמת מדין היא לא רק ביטול (קליפת) מדין, אלא הפיכת המר למתוק, לטהר ולהעלות את השלל של מדין לקדושה, עד שחלקו הורם להיות "תרומת ה'" (שם, כח-ט).

בני גד ובני ראובן: חששו של משה הי' – "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה" (לב, ו), היינו שאינם רוצים להלחם עם כנען. וכן הוא ברוחניות, שהטעם שבני גד ובני ראובן רצו להשאר בעבר הירדן, "ארץ מקנה", הוא מפני שבחרו להיות רועי צאן, עסק המאפשר להיות במצב של התבודדות (בשדה, הרחק מטרדות ושאון העיר) כדי שיוכלו להיות בדביקות

לקראת שבת

יג

תמידיית בהקב"ה כו'. דהיינו, פרישה מענייני העולם. וזוהי טענת משה רבינו בתשובתו להם "האחיכם יבואו למלחמה וגו'" – ר"ל שעיקר העבודה היא שהאדם יבא וילחם בחומריות העולם, כדי לבררה ולזככה כו', ולכן התנה עמהם, "אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה . . . (עד ש)נכבשה הארץ לפני ה'" (לב, כ"ב).

ובזה הוא גם סיום הפרשה – הסיפור אודות בנין ערי סיחון ועוג על ידי בני גד ובני ראובן (לב, לד ואילך), ובאופן של "מוסבות שם", שערים אלו היו שייכות לע"ז, "ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים" (רש"י) – אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למתקא.

ולכן קורין פ' זו בבין המצרים – להורות, שתכלית ענינם של ימים אלה היא להפכם ממרירו למתקא, שיהפכו ל"ימים טובים וימי ששון ושמחה", בגאולה העתידה לבוא, במהרה בימינו ממש.

חידושי סוגיות

בהא דאין גולה יוצא מעיר מקלטו

יביא מה שביארו האחרונים בכמה פנים הא דלא הותר לצאת מעיר מקלט אף במקום פקו"נ, ויקשה דבפקו"נ ליתא לכאוו' שום צד לאסור מכל דיני תורה, והותר אף במקום ספק / ידייק בדברי הרמב"ם ולשונוותיו, ויסיק בדבריו רמז דהיוצא ממקלטו הוא בגדר "גברא קטילא" / עפ"ז מיישב שפיר דוודאי לא נאמר בו דין הצלת נפשות, דא"א שיחול עליו כיון שביציאתו "גברא קטילא" הוא

"ואם יצא יצא הרצח את נכול עיר מקלטו . . אין לו דם"

(פרשתנו לה, כו-כז)

א.

יביא קושיית האחרונים דאינו יוצא אף להציל נפשות, וירחה מה שביארו דעדיין אינו מתאים לדיני הכלל דפקו"נ דוחה בה"ת

כתב הרמב"ם (הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ח): "הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם, ואפילו לדבר מצוה או כו' ואפילו להציל נפש בעדותו או להציל מיד העובד כוכבים או מיד הנהר או מיד הדליקה ומן המפולת, אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיואב בן צרוי' אינו יוצא משם לעולם עד מות הכהן הגדול, ואם יצא התיר עצמו למיתה כמו שבארנו (שם פ"ה ה"י)".

ומקור דבריו במשנה מכות (פ"ב – יא, ב): "ואינו יוצא לא כו' ולא לעדות נפשות¹ ואפילו

¹ זוטא פרשתנו לה, כה.

(1) הוספת הרמב"ם "או להציל מיד העו"כ או מיד הנהר או מיד הדליקה ומן המפולת" – היא מספרי

לקראת שבת

טו

ישראל² צריכים לו ואפי' שר צבא ישראל כיואב בן צרוי' אינו יוצא משם לעולם שנאמר אשר נס שמה³, שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו".

והקשו באחרונים (ראה מפרשי המשנה⁴) מדוע אינו יוצא להצלת נפשות, והרי פקו"נ דוחה כל התורה כולה, ולמה אין מצות ישיבה בעיר מקלטו נדחית מפני פקו"נ? ובפרט כאשר כל ישראל צריכים לתשועתו, דאז הוי הצלת נפשות (לא רק דיחיד אלא) דרבים, פקו"נ דכל ישראל, והרי אין לך דבר העומד בפני פקו"נ, גם דיחיד, וכ"ש וק"ו דרבים ודכלל ישראל.

וכמה תירוצים נאמרו ביישוב הדבר:

(א) כיון שרוצח שיוצא מעיר מקלטו מצוה (או עכ"פ רשות) ביד גואל הדם להורגו, וכן שאר כל אדם אין חייבים עליו (כב' הדיעות בהמשך המשנה), הרי ביציאתו הוא מסכן את עצמו – ולכן אין חיוב עליו לסכן עצמו בשביל הצלת חברו, דחיך קודמין⁵.

ועפ"ז מבארים (שיח יצחק ואור שמח המצויינים בהערות 4 ו-5) מה שהוסיף הרמב"ם בסיום ההלכה "ואם יצא התיר עצמו למיתה", שבזה כוונתו לבאר טעם הדין דאינו יוצא משם אפילו להצלת נפשות – כי אין לו להכניס עצמו בספק סכנה עבור הצלת חברו (אפילו מסכנה ודאית).

וכבר הקשו על פי' זה (ראה תפארת ישראל. כלי חמדה ר"פ פינחס. לאור ההלכה (להרשי" זיין ז"ל) ע' טו ואילך. וש"נ), דנוסף על זה שעצם ההלכה שאין חיוב להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל חברו מסכנה ודאית, במחלוקת היא שנוי', ולדעת הרבה פוסקים יש חיוב בדבר⁶, ומה גם כשהמדובר בפקו"נ דכלל ישראל – הרי לכאורה בענייננו אין כאן אפילו ספק סכנה⁷, דפשיטא

נאמר "שמה" ב' פעמים – היינו רק הפסוקים כה-כו (שבהם קאי לאחרי ש"והשיבו אותו אל עיר מקלטו") ולא הפסוקים שלפנ"ז (יא. טו). ואכ"מ.

(4) תפארת ישראל, שיח יצחק, ועוד. ובהנסמן בהערה הבאה.

(5) ראה בהנסמן בהערה הקודמת. אור שמח לרמב"ם שם. ערוך השולחן חו"מ סתכ"ה סנ"ז בתירוצו הא'.

(6) ראה בהנסמן באנציקלופדי' תלמודית ערך הצלת נפשות ע' שמח.

(7) וראה מ"ש הרדב"ז (שו"ת ח"ד לשונות הרמב"ם ס"י אלף תקפב (ריח)), ד"אם הספק אינו מוכרע אלא נוטה אל ההצלה והוא לא יסתכן. ולא הציל עבר על לא תעמוד על דם רעך".

---

(2) כ"ה במשנה שלפנינו. וראה בשינויי נוסחאות למשניות ודק"ס כאן הגירסא "אפילו כל ישראל". וכ"ה בנוסח המשנה בפיה"מ הוצאת קאפח, וכן בפ"י הר"ח (אלא דשם ליתא "ואפילו שר צבא ישראל").

(3) כ"ה במשנה לפנינו. ולפ"ז הכוונה להכתוב דפרשתנו שם (לה, כה). וראה שינויי נוסחאות למשניות ודק"ס הגירסא במשנה רק תיבת "שמה". ובתוספתא מכות (פ"ב, ב. צויין בהערה למשנה בש"ס ווילנא) "מה ת"ל שמה שמה ג' פעמים". וראה ערוך לנר שזוהי הכוונה גם במשנה. ובפרשתנו נאמר "שמה" ד' פעמים – לה, יא^א. טו. כה. כו. והראשון (פסוק יא) לא חשיב – ראה ערוך לנר במשנה. מצפה שמואל לתוספתא שם. ובגבורת ארי כאן, דבפרשתנו

(ב) לפנ"ז שם כ' דלהציל נפש חברו אפילו במקום דאיכא ספק סכנה חייב להציל. אבל דאה שו"ת שם

(א) גם לפנ"ז (לה, ו) נאמר "שמה" ("לנוס שמה הרוצח"). אבל בזה אין שקו"ט, כי אין זה ב"פרשת" ערי מקלט אלא ב"פרשת" ערי הלויים.

לקראת שבת

דמי שכל ישראל צריכים לתשועתו כיואב בן צרוי, שר הצבא לישראל, יכול להגן על עצמו מפני גואל הדם, ועוד זאת – מי יימר שאסור לסגור הדלת בעד גואל הדם עד שיציל הגולה את כלל ישראל (תפארת ישראל למשנה שם בסופו).

וגם מ"ש שסיום לשון הרמב"ם הוא טעם אדלעיל אינו מחוור כ"כ, כי מלשון הרמב"ם "ואם יצא התיר עצמו למיתה" לא משמע שזהו ענין דטעם לדין (דאינו יוצא), דאז הול"ל ד"אינו יוצא משם לעולם. . שאם יצא יתיר עצמו למיתה" וכיו"ב.

(ב) יש שכתבו (ערוך השולחן שם בתירוץו הבי. וראה גם אהבת איתן למשניות מכות שם), דכיון שנתגלגלה על ידו הריגת נפש רחוק הוא שיתגלגל זכות על ידו. וצע"ג לומר שזהו טעם הדין, דאיך אפשר לסמוך על סברא זו לדחות בגללה חיוב פקו"נ – שדוחה כל התורה כולה, ואפילו ספק וספק ספיקא.

(ג) ויש אומרים דהוי גזירת הכתוב (מנ"ח שבהערה 9 "כי כך גזה"כ". כלי חמדה שם. וכ"ה דעת רוב האחרונים) "שם תהא דירתו כו", דאינו יוצא משם לשום דבר שבעולם, אפילו לצורך גדול כהצלת כלל ישראל⁸.

אבל גם תירוץ זה צריך ביאור – שהרי כלל גדול הוא שפקו"נ דוחה כל התורה כולה, ואיך שנלמוד הפירוש דכלל זה – אם שבמקום פקו"נ אין חלים כלל חיובי התורה (כמו שנלמד (יומא פה. ב. וש"נ) מהכתוב (אחרי יח, ה) "וחי בהם, ולא שימות בהם"), או שפקו"נ דוחה כל דיני התורה, והיינו שביחס לחיוב של הצלת נפשות, בין שלו בין של אחרים, אין שום דין מדיני התורה דוחהו – למה תדחה גזירת הכתוב ד"שם תהא כו" חיוב דפקו"נ שדוחה כל התורה כולה? (והרי בהלימוד ד"שם תהא" לא נאמר שדין זה הוא גם במקום פקו"נ, ופקו"נ דכלל ישראל).

ב.

ידייק בכמה פרטים מדברי הרמב"ם, ויסיק דביציאתו ממקלטו הוי בנדר "נברא קמילא"

ויובן זה בהקדם ביאור מ"ש הרמב"ם "ואם יצא התיר עצמו למיתה כמו שביארנו".

בפשטות הכוונה, דיש מקום לומר, שהגם שמצד הדין אינו יוצא משם לעולם, מ"מ, אם יצא בשביל להציל נפש בעדותו או להציל מיד כו' – אין זה נחשב כיצא בזדון (שבזה כתב הרמב"ם לעיל (הל' רוצח ושמירת נפש פ"ה ה"י) שהתיר עצמו למיתה) אלא כיצא בשוגג, שאז "כל ההורגו בין גואל הדם בין שאר כל אדם גולה על ידו" (רמב"ם שם פ"ה ה"א⁹), והיינו שאז אין

יוצא (ובהמוכא שם לאח"ז מצפ"ע"נ מהד"ת). וראה גם הגהות חשק שלמה למכות שם. ועוד.

(9) וראה מנ"ח מצוה תי ד"נקט [ההורגו] בשוגג וממילא משמע במזיד נהרג, הכלל הוא ככל אדם".

(8) וראה עוד תירוצים בצפ"ע"נ מכות שם ד"ה ואינו

ח"ג סי' אלף נב (תרכז) בסופו "ואם יש ספק סכנת נפשות הרי זה חסיד שוטה דספיקא דידי' עדיף מוודאי דחברי".

לקראת שבת

יז

לומר התיר עצמו למיתה, כיון שלא יצא אלא בשביל להציל כו'. וע"ז קמ"ל הרמב"ם, דכיון שאסור לצאת, לכן אם יצא להציל כו' "התיר עצמו למיתה".

אבל הא גופא טעמא בעי – מאי טעמא דמילתא, שהיציאה בשביל להציל וכו' נחשבת כיציאה במזיד שמתיר עצמו למיתה¹⁰, והרי יצא כדי להציל נפש מישראל.

ונראה לומר, שהרמב"ם כתבו כאן כדין בפ"ע, ואין הכוונה רק להודיע את הדין, כ"א שזה הוא גם טעם ע"ז שאינו יוצא משם לעולם.

ג.

והביאור בזה:

בגדרו של היוצא מעיר מקלטו כתב הרמב"ם לעיל (שם פ"ה ה"י): "נכנס לעיר מקלטו ויצא חוץ לתחומה בזדון הרי זה התיר עצמו למיתה, ורשות לגואל הדם להרגו ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו¹¹, שנאמר (פרשתנו לה, כז) אין לו דם". ובפשטות משמע, דהא ד"התיר עצמו למיתה" הוא לפי שרשות ביד גואל הדם להרגו וכל אדם אין חייבין עליו.

אבל לפ"ז צ"ע בלשון הרמב"ם, דהול"ל "הרי זה התיר עצמו למיתה לפי שרשות לגואל הדם להרגו ואם הרגו כל אדם כו'".

ועוד ועיקר – למה הוסיף הרמב"ם "הרי זה התיר עצמו למיתה" – מה משמיענו בזה? ולמה לא הסתפק בהעתקת לשון רע"ק ("יצא חוץ לתחומה בזדון) רשות ביד גואל הדם להרגו ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו"?

ונראה לומר, שהרמב"ם אומר כאן שתי הלכות בדין היוצא חוץ לתחום בזדון: א) "התיר עצמו למיתה", ב) "ורשות ביד גואל הדם להרגו ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו" – והם שתי הלכות שונות שאינן תלויות זב"ז:

הדין הראשון הוא בנוגע להנהגת הגולה עצמו – שביציאתו חוץ לעיר מקלטו "התיר עצמו למיתה", ואין זו תוצאה מההיתר והרשות לגואל הדם להרגו¹², וכן לפי שכל אדם אין חייבין עליו, אלא זהו מחמת עצם יציאתו חוץ לעיר מקלטו¹³ (כדלקמן);

10) וראה כלי חמדה שם.

11) כדעת רע"ק במשנה (יא, ב) לגירסת הרמב"ם – ראה כס"מ לרמב"ם שם. ואכ"מ.

12) להעיר מדו"ח רעק"א כתובות לג, ב (מבן המחבר) ד"ה יכולני ושיח יצחק כאן, דהא דכל אדם אין חייבין עליו הוא לפי שרשות ביד גואל הדם להמיתו ונחשב כגברא קטילא.

13) להעיר מצפ"ע לאבות דר"פ פ"ל: "אם יצא חוץ מן מקלטו במזיד דהוי פלוגתא במכות. . אם מצוה ביד גואל הדם ורשות כו', אין הטעם משום המיתה [דהנרצח] רק זה דין מחמת שיצא מן המקלט (וראה בהנעתק לקמן הערה 26), וכן משמע מדעת הרמב"ם".

אלא שהוא כתב שזהו הטעם שמצוה ביד גואל

לקראת שבת

והדין השני – בשייכות להריגת הרוצח ע"י אחר (המוצא אותו חוץ לעיר מקלטו), ובזה יש חילוק בין גואל הדם לשאר בני אדם, דגואל הדם יש לו רשות להרגו, ושאר כל אדם רק "אין חייבין עליו" (אבל אסורים לכתחילה, אף שהוא "גברא קטילא").

ויש לומר, שזה ש"התיר עצמו למיתה" נלמד מהכתוב "ונס שמה – שם תהא דירתו (שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו)", כלומר, שחיותו היא רק בעיר מקלטו, ואם יצא נפקע ממנו גדר "חיות" והתיר עצמו למיתה והוי כ"גברא קטילא"¹⁴.

[ויש לומר עוד, שכוונת הכתוב (ואתחנן ד, מב¹⁵) "ונס אל אחת מן הערים האל וחי" היא – דהורג נפש ראוי להיות בגדר "גברא קטילא", אלא שבערי מקלט¹⁶ נתחדש בו דין¹⁷ ד"וחי", שנפקע ממנו גדר "גברא קטילא"].

ד.

בוה מיישב שפיר מה שאינו יוצא להציל דוודאי לא החילה התורה חיוב הצלה במי שייעשה "גברא קטילא" ביציאתו להציל

ע"פ הנ"ל מובן בפשטות הא דאינו יוצא מעיר מקלטו אפילו להציל, שאין צריכים להא דאין אדם חייב להכניס עצמו לסכנה בשביל להציל חבירו או בשביל הצלת כלל ישראל – אלא שכיון שע"פ דין תורה כשיוצא מעיר מקלטו, יש עליו דין "גברא קטילא", א"א שיחול עליו שום חיוב ודין לצאת מעיר מקלטו לאיזה ענין שהוא. ולכן א"א לומר גם בנדו"ד שפקו"נ דכלל ישראל יתיר לו להציל, כי הדין והמצוה דפקו"נ אינו יכול לחול על מי שהתורה אומרת עליו שע"י פעולת ההצלה נעשה "גברא קטילא".

[ואולי יש להוסיף ע"ד הרמז והדרוש¹⁸ – דזה גופא שפקו"נ דישאל יהי' תלוי באדם שהתורה אסרה עליו לצאת מעיר מקלטו (באופן שאם יצא "התיר עצמו למיתה"), מכריח

שחייב לגלות לערי מקלט, משא"כ קודם עמידה לדין עדיין אינו בגדר "גברא קטילא". וראה רמב"ם (שם פ"ה ה"ט) ש"רוצח בשגגה שהרגו גואל הדם חוץ לתחום עיר מקלטו פטור שנאמר (פ' שופטים שם, ו) ולו אין משפט מות", שכתב רק שגואל הדם פטור, ולא שאין לו דם (כבסוף ה"י). ולפ"ז הכתוב "ינוס . . וחי" שבפ' שופטים (שם, ה) הוא לפני שבא לעיר מקלט (בפעם הא' קודם העמידה לדין). ועצ"ע.

¹⁸ בלשון הצפע"נ (שו"ת דווינסק ח"א סכ"א, הועתק בצפע"נ מכות י, א) על הטעם שכ' הרמב"ם בהל' רוצח רפ"ז – "זה הוא טעם רוחני".

הדם או רשות כו'. וע"פ המבואר בפנים יש לומר, שהם ב' דינים, הריגה ע"י גואל הדם (מפני המיתה), ו"התיר עצמו למיתה" – מחמת יציאתו מן המקלט.

¹⁴ להעיר מצפע"נ הל' ערכין פ"א הי"ג "כיון שיכול לחזור לעיר מקלטו אין עליו שם גברא קטילא". ועצ"ע.

¹⁵ ועד"ז בפ' שופטים יט, ד-ה. וראה רמב"ם הל' רוצח רפ"ז.

¹⁶ להעיר מצפע"נ מכות הנ"ל הערה 16, דאין האיסור – לצאת חוץ לעיר מקלט, רק מה שע"ז לא יהי' בעיר מקלט.

¹⁷ ועצ"ע אם זהו רק לאחרי שנפקס דינו בב"ד

לקראת שבת

יט

לומר, דכלפי שמיא גליא שאין כאן פקו"נ, ואדם זה אין ביכולתו להביא הצלה וישועה.

וע"ד ביאור הרמב"ן (פ' שופטים יט, יט) בדין עדים זוממין דאם "הרגו אין נהרגין" (מכות ה, ב. רמב"ם הל' עדות פ"כ ה"ב) – דכיון שנהרג ע"פ תורה בב"ד, ה"ז גופא מכריח לומר, דכלפי שמיא גליא שלא הי' צדיק ובעונו מת, ד"אלו הי' צדיק לא יעזבנו ה' בידם".

ולפי זה מבואר היטב סיום המשנה שם, שהלימוד של דין זה הוא מהכתוב "אשר נס שמה – שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו", והיינו שחיותו וקיומו הוא רק בעיר מקלטו, משא"כ מחוצה לה; ובמילא א"א שיחול עליו שום חיוב (כולל חיוב ומצות פקו"נ) הקשור עם יציאתו מעיר מקלטו, מאחר שאין לו חיות וקיום אלא "שמה".

ויש לומר, שזהו גם מה שהובא שם לא רק "שם תהא דירתו" אלא גם "שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו", דלכאורה מה זה נוגע לנדו"ד? – אלא שזה בא ללמדנו שזה שצריך להיות בעיר מקלטו אין זה רק בגדר מצוה וחיוב עליו להיות שם, ואיסור לצאת משם, או אפילו יתירה מזו – שמקום חיותו הוא רק "שמה", אלא עוד זאת, שחוץ לעיר מקלטו אין לו מציאות כלל¹⁹ – ולכן א"א לחול עליו שום דין וחיוב (גם הקשור עם יציאתו משם)²⁰.

והרמב"ם לא הביא הלימוד מהכתוב, אבל מרמז טעם הדין בסיום לשונו "ואם יצא התיר עצמו למיתה", שמדייק להביא לשון זו דוקא (ולא שרשות להרגו כו'), שהוא הדין הא' שנתבאר לעיל, שעצם יציאתו מעיר מקלטו גורמת שיהי' כגברא קטילא.

---

19) ראה תפארת ישראל כאן.

20) אף שפשוט שאם יצא מעיר מקלטו חייב בכל המצות כו' (וקידושו קידושין) ולא אמרינן עליו "במתים חפשי" כי בזה שנעשה גברא קטילא לא נפקע ממנו חיובו במצות. ולהעיר מתוספתא מכות שם, דדוקא בתחומה של עיר הוא "כאחד מכל האדם

וחייב על מכתו ועל קללתו וחייב על נזקו בין איש ובין אשה כו'", ומשמע דכאשר יצא חוץ לתחומה של עיר מקלטו אין חייבים על נזקו וחבלו (וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך חובל ע' תרצט). אבל בפשטות זהו דוקא לענין חיוב נזק וחבלה דגופו כיון שנחשב כגברא קטילא.

ומלקות. אבל זהו מטעם אחר, דקלב"מ, ואינו שייך לנדו"ד.

ג) ו"א (ראה ש"ח יצחק שבהערה 12. ועוד) דכאשר הוא הזיק פטור דהוי כמתחייב בנפשו ופטור ממון

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

לימוד החסידות

"החסידות הוא אור וחיות פנימי, וכל ענינה להכניס אור וחיות בלימוד התורה, בקיום המצות, וביופי המיידות טובות באהבת ישראל בכלל ובחיי המשפחה בפרט"

לימוד החסידות נוגע בנפש ממש

במענה על מכתבו, בדבר לימוד החסידות, אין צריכים להניח על אחר זמן כי כל יום ויום העובר בלא לימוד החסידות נוגע הוא בנפש ממש, ודוגמא לדבר מי שיש לו יבלת בעינו ואינו רואה אור השמש, וכשיסיר היבלת יראה אור היום וכל הנחמד למראה, הלא אין יניח זאת על מחר מחרתים. כן הוא בגשמיות, ומכש"כ ברוחניות שערכו רם ונשגב במאד.

החסידות הוא אור וחיות פנימי, וכל ענינה להכניס אור וחיות בלימוד התורה, בקיום המצות, וביופי המיידות טובות באהבת ישראל בכלל, ובחיי המשפחה ("פאמיליען לעבין") בפרט.

'התפעלות' – לימוד המביא לידי פועל

אמנם לימוד החסידות דורש סדר מסודר, הן בהזמן והן בעניני הלימוד ובאופן לימודם, אשר ע"כ הנה בתחלה [לימוד רק ב' או ג' פעמים בשבוע (מלבד הלימוד בש"ק כחצי שעה

לקראת שבת

כא

או כג' רבעי שעה), אבל העיקר הוא התקשרות המחשבה עם מה שלומדים הוא עיקר.

והכוונה בענין ההתאחדות עם מה שלומד הוא, שהדבר שלומד הנה לא זו בלבד שיביין זאת בהבנה טובה כמו שמבינים שכל מוחשי, אלא עוד זאת שהדבר שלמד יהי' המורה דרך חיים – דהנהגתו בחיי היום יום תהי' על פי אור הענין שלמד.

הוד כ"ק רבינו הגדול (בעל התניא והשו"ע) אומר בהקדמה לספר הקדוש לקוטי אמרים "ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל שכל חבריו" אשר בדברי קדש אלו מגלה לנו הוד כ"ק רבינו הגדול כי עיקר ענין השכל הוא שיתפעל, ואין הכוונה בהתפעלות זו ענין ההתלהבות וההתרגשות, כי זה מתייחס אל הלב, אבל הכוונה בהתפעלות זו הוא ענין הפועל, שהשכל יפעל ("אז דער שכל זאל געטאן ווערין"), שיבוא בפועל הדבר.

והנה בכדי שהשכל יבוא בפועל הוא ע"י ההתקשרות במה שלומדים וההתאחדות בזה, ואז הנה הדבר ההוא מאיר אור בדרכי החיים בחיי היום יום.

אמנם כאשר עודנו רחוק מכללות לימוד זה, ע"כ טוב הדבר אשר קודם שיתחיל בלימוד החסידות ילמוד הליקוטי דבורים והשיחות ויחזור עליהם כמה פעמים, ובהם ועל ידם יתרגל בהסגנון הכללי של חסידות, ואחרי כן יתחיל בלימוד, והשם יתברך יהי' בעזרו ויעמידו בקרן אורה זו תורה להרגיש ("דערהערן") חיות בלימוד התורה ולהרגיש תענוג ("גישמאק") בקיום מצוה, ולחוש עונג אמיתי במידה טובה.

פ"ש וברכה לחביריו הטובים, ונחוץ הי' לקבוע ביניהם שיעור בלימוד התורה כפי תנאי מצבם בידיעה והוא הכרח גמור, ואם יעשו כן יצליח להם השם יתברך לכל אחד ואחד מהם שיחי' בענינו, ובבקשה גדולה להתענין בזה לעוררם כי הוא דבר גדול ונשגב במאד, וראשית הלימוד יהי' קיצור שו"ע למען לידע הלכה, ולימוד חומש עם פירש"י.

